СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXVII. Ч. 256. Джерзи Сіті, Н. Дж., пятниця, 1. листопада, 1929. VOL XXXVII. No. 256. Jersey City, N. J., Friday, November 1, 1929. THREE CENTS.

СЕНАТОР РОБИНСОН КРИТИКУЄ „ПРОРОКІВ ДОБРОБУТУ"

ТВЕРДИТЬ, ЩО РЕПУБЛИКАНСЬКА АДМІНІСТРАЦІЯ СПРИЧИНИЛА БЕЗГОЛОВЯ НА БІРЖІ, БО ПІДДЕРЖУВАЛА СПЕКУЛЯЦІЮ СВОЇМИ ОПТИМІСТИЧНИМИ ЗВІТАМИ ПРО ДОБРОБУТ.

ВАШИНГТОН, 31. жовтня. — Сенатор Робинсон з Аркенсо, обговорюючи останні події на нюйорській біржі, піднис, що причиною того хаосу є сама републиканська партія. Колиб так демократи були при владі, то републиканці горлалиб на ввесь світ, що це демократи доводять край до руїни. А тепер ми свідками того, що міліони людей потратили свої дрібні ощадности, які ульокували в шери, надіючись дорогою спекуляції поправити своє матеріяльне положення. Ті люде не будиб ніколи спекулювали, колиб не чули від довгих літ про одно й тесаме, що край процвітає, що всьо підноситься та що добробут такий, якого ще світ не знав.

Сенатор Робинсон твердить, що тут найбільше винуваті президент Гувер, секретар Мелон і бувший президент, маючи тут на думці особу Кулиджа. Всіх їх називає він пророками добробуту.

НОВИЙ ХАБАРНИК.

МАВ УЗЯТИ $10,000 І НЕ КОНТРОЛЮВАТИ БАНКУ, ДО ЧОГО БУВ ЗОБОВЯЗАНИЙ.

НЮ ЙОРК, 31. жовтня. — Суддя Артур С. Томкинс переслухував учора Френка Г. Вордера, бувшого банкового суперітендента, обжалованого за хабарництво. Мав він побрати $10,000 за те, щоби не перевести піврічної контролі в банку „Сіти Трост Компані", якого головним властником був Франческо Феррарі, котрий попав у банкротство.

Вордер перечив обжалованню, а його дочка доказувала з памятника, який веде кождого дня, що в той день, коли її батько мав дістати хабара, його навіть не було вдома. Але призналася, що Феррарі дав їй гарний автомобіль у формі презенту.

СПІШИТЬ ЛІТАКОМ НА ОПЕРАЦІЮ.

ГАВАНА, 31. жовтня. — Сьогодні прибув сюди літаком Гораціо Васкез, президент републики Сан Домінго. Взавтра полетить він далі до міста Балтімор, щоби піддатися там негайно операції.

МАДАМ КЮРІ ГОСТЕМ ГУВЕРА.

ДІСТАЛА $50,000 В ДАРУНКУ ДЛЯ ЗАКУПНА РАДУ НА ДАЛЬШІ ДОСЛІДИ.

ВАШИНГТОН, 31. жовтня. — В присутности французького і польського дипльоматичного корпусу й многих учених, вручив президент Гувер Мадам Кюрі $50,000 як дар американських жінок. Гроші ті мають бути вжиті на закупно одного грама раду, який має бути закуплений у Бельгії. Рад той буде відданий варшавському шпиталеви, який носить назву Мадам Кюрі.

Президент Гувер підніс великі заслуги співвинахідниці раду, а Мадам Кюрі дякувала президентови й американському народови за дарунок. Дякувала від імени Франції і свого рідного краю, себто Польщі. Зосібна згадала, що польський нарід особливо вдячний Гуверови за його допомогову акцію для Польщі.

ЗА КОНТРОЛЕЮ ПРАВИТЕЛЬСТВА.

А ПРОТИ ЗАВЕДЕННЯ ПРОГИБІЦІЇ.

ТОРОНТО (Онтаріо), 31. жовтня. — Сторонники прогибіції мали при виборах цілковиту невдачу. При провінціональних виборах нарід заявився за дальшим продажем алькоголю під контролею правительства, як це досі практикувалося.

НА БІРЖІ ВСЬО ПІШЛО ВГОРУ.

БО СТАРИЙ РАКЕФЕЛЕР ПОЧАВ КУПУВАТИ.

НЮ ЙОРК, 31. жовтня. — Джан Д. Ракефелер старший оголосив комунікат у справі подій на біржі. Він твердить, що паніка, яка опанувала біржею, не має ніякого оправдання, бо економічні відносини краю здорові. З тої причини він сам береться купувати більшу скількість цінних паперів.

Коли розійшлася вістка, що Ракефелер дійсно купує, кинулися спекулянти й собі купувати. В той спосіб папери піднеслися майже на таку суму, на яку спали попереднього дня, коли панувала найбільша паніка, якої ще біржа ніколи не переживала.

ВЕРНУЛИ З ПІДБІГУНОВОЇ ПРОГУЛЬКИ.

ЩАСЛИВІ, ЩО МОЖУТЬ ДІСТАТИ ТЕПЛУ СТРАВУ.

ЛИТЛ АМЕРИКА (Антарктика), 31. жовтня. — До головного табору полярного дослідника Бирда повернула експедиція, яка робила геольогічні досліди. Перебула вона дорогу довгу на 100 миль на протязі восьми днів з половиною.

Пси аж підскакували з радости, коли занюхали свіже мясо. А погоничі пішли натирати спалені від вітру, сонця й морозу лиця, ждучи нетерпеливо, коли дадуть їсти.

Дорога була дуже утяжлива, бо в день пекло сонце, а в ночі всьо замерзало.

ГАРВАРД НЕ ДАРМУЄ.

КЕМБРИДЖ (Месечусетс), 31. жовтня. — о. Фредерик М. Еліот подає на підставі своїх помічень над американськими университетами, що в гарвардськім университеті студенти дійсно дбають за науку, а дотого читають рівнож дуже богато поза школою.

КАНДИДАТІВ НЕ БРАКУЄ.

КОЛОМБОС (Огайо), 31. жовтня. — Зпиводу смерти сенатора Буртона зголосило вже 50 осіб свою кандидатуру на опорожнене сенаторське місце. Кажуть, що сенатором може вийти тим разом жінка.

В ПАМЯТЬ ПАДОЛИСТОВИХ ДНІВ

УКРАЇНЦІ В АМЕРИЦІ!

Надходять дні, які будять з просоння й найбільш байдужних, обєднують розеднаних, упавших на дусі підносять, а активніших до що раз дальших жертв загрівають.

ЦЕ ПАДОЛИСТОВІ ДНІ, КОЛИ СВЯТКУЄМО ПАМЯТЬ ВІДРОДЖЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТИ НА ЗАХІДНО-УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ.

Тому 11 літ ми мали свою власну державу. Це історичний факт, якого не в силі затерти ніяка з окупантських влад, що розсілися на наших землях, поваливши брутальною силою відроджену українську державу.

Так, ми відновили свою державність по 600-літнім поневоленню. І втратили її знову, бо неможливо було в тім короткім часі зробити з рабів вільних людей. Можна було в тім короткім часі скинути фізичне ярмо, але неможливо було перемінити нашого рабського духа й переробити рабів на по державницьки думаючу націю. Тому не викресали ми всієї своєї сили до боротьби з ворогами нашої державности. Бо ми не пожертвували для своєї вільної держави навіть стількі жертв крови й майна, скільки мусіли жертвувати в обороні австрійської чи російської імперій. І головно тому не вдержали ми своєї держави по обох боках Збруча.

Коротко істнувала наша власна держава. І дорого оплатили ми її існовання, бо окупили її смертю найідейнішої частини нашого народу. Та жертви ті не пішли на марно. Бо ми бачимо, що хоч властива війна минула, хоч держава наша впала, і хоч ми в руках ворогів — обезсилені й розбиті, то мимо того душа наша у неволі стає тепер більш вільною, як вона була нею, коли ми мали свою власну державу. І тому тільки маємо все нових борців, що ще й тепер гинуть чи гниють по тюрмах чи таборах смерти

„ЗА ТЕБЕ, РІДНИЙ КРАЮ МІЙ,
ЗА ТЕБЕ, МІЙ НАРОДЕ..."

Обєднанне Українських Організацій в Америці, йдучи за почуваннями Американських Українців, повело акцію, щоби пошанувати память тих борців, що наставляли свою груть, щоби змити раз на завсіди з нашого народу пятно рабства й неволі. Американські Українці рішили поставити своїм коштом віковічний памятник тим, що згинули за українську державу й тим, що боронили тієї держави, але в боротьбі не згинули, а тільки інвалідами стали. Ме рішили поставити памятник тим, що:

...Від гір Карпат —
По Київ, Чорне море,
Ціною ран, кровавих втрат
Зменшали рідне горе.

Ми рішили побудувати памятник в честь:

...отих Стрільців,
Що в час змагань народу,
Ішли вперед, як полк борців,
На бій — за честь, свободу.

І назвали ми його:

ДІМ УКРАЇНСЬКИХ ІНВАЛІДІВ

Стоятиме він у Львові,

В ПАМЯТЬ ПЕРШОГО ПАДОЛИСТА 1918 РОКУ.

А пишатися буде на нім мармурова таблиця, на якій буде вирито, що памятку ту побудовано

ЖЕРТВЕННІСТЮ АМЕРИКАНСЬКИХ УКРАЇНЦІВ

в доказ їх благородних і патріотичних почувань, звязаних з визвольними змаганнями їх братів у Рідному Краю.

ГЕРОЇ ВИЗВОЛЬНОЇ БОРОТЬБИ.



Група Інвалідів Української Галицької Армії.

Дім Українських Інвалідів має бути протестом американських Українців проти польського наїзду на наші землі, як і протестом проти того нелюдського поступовання польської окупантської влади, яка не дозволяє на наші землі на прилюдні збірки навіть на такі цілі, як допомога інвалідам чи закупно протез для нещасних жертв воєнного лихоліття.

Щоби довершити будову тої віковічної памятки, треба нам зібрати ще $20,000. Це є наймешна сума, за яку можна буде нам вивязатися з нашого завдання в такий спосіб, що дамо Рідному Краеви памятник, який відповідав би хоч у дрібній частині гідности американських Українців і їх розумінню геройських подвигів тих наших стрільців, котрі вже в могилах, як і тих, що інвалідами стали.

Щоби довершити того великого діла, Обєднанне Українських Організацій в Америці звертається тому в оті Падолистові Дні до всього нашого громадянства з горячим закликом:

УКРАЇНЦІ В АМЕРИЦІ! ДАЙМО, АЛЕ НЕГАЙНО, ЖЕРТВУ НА БУДОВУ ДОМУ УКРАЇНСЬКИХ ІНВАЛІДІВ У ЛЬВОВІ.

ЗБУДУЙМО ВІКОВИЙ ПАМЯТНИК БЛАГОРОДНИХ ПОЧУВАНЬ УКРАЇНСЬКОГО РОБІТНИКА В АМЕРИЦІ ДО ВИЗВОЛЬНИХ ЗМАГАНЬ РІДНОГО КРАЮ.

БУДЬМО ДІТЬМИ ПАДОЛИСТОВИХ ДНІВ, СЕБТО ТОГО ПОКОЛІННЯ, КОТРЕ ГОЛОСИТЬ, ЩО ТІЛЬКИ ТОЙ ЛЮБИТЬ РІДНИЙ КРАЙ, ХТО ДАЄ ЖЕРТВИ НА ЙОГО КОРИСТЬ.

ЗА ОБЕДНАННЄ УКРАЇНСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В АМЕРИЦІ:

О. Ревюк, Г. Шабатура, Л. Мишуга, В. Клодницький, Т. Грицей, о. Л. Левицький, о. А. Іваницький, М. Дармограй, о. В. Спольтакевич, В. Кедровський, В. Титанич, б. В. Каськів, Г. Пипюк, О. Стеткевич, М. Воробець, П. Сокальчук, Н. Дависькиба.

БОРОТЬБА СЕЛЯНСТВА ПРОТИ ЗДИРСТВА РАДЯНСЬКОЇ ВЛАДИ НЕ ПРИТИХАЄ

БОЛЬШЕВИКИ ДАЛІ РОЗСТРІЛЮЮТЬ СЕЛЯН ТА СВЯЩЕНИКІВ. ДО КРИМІНАЛЬНИХ ЗЛОДІЇВ СТАВЛЯТЬСЯ ЛІПШЕ НІЖ ДО СЕЛЯН. ЗМІНА ГОЛОВНИХ ЧЕКІСТІВ.

МОСКВА (СССР), 31. жовтня. — Офіційна радянська телеграфічна агенція повідомляє, що за останню добу знову засуджено на розстріл 12 осіб у ріжних частинах Росії. Смертні присуди винесені за вбивства, підпали та инші проти-радянські форми терору та проти-комуністичну агітацію. Серед засуджених тепер до розстрілу знаходяться два священики та один мула й кілька селян.

Пять учасників великої злодійської банди Кірюхіна засуджено на смертну кару, инших 28 членів тієї банди засуджено лише на вязничну кару від двох до десятьох літ. Банда Кірюхіна кілька літ грабувала й убивала людей в районі від Уралу до Криму. На суді виявилося, що вона вбила й ограбила не менше 65 людей. Ця банда кілька років тероризувала мирне населення. Учасників її трудно було піймати, бо вони добре вміли ховати кінці в воду. Так, наприклад, після якогонебудь вбивства вбийники давалися поліції піймати за крадіж з кишень. Тоді вони спокійно сиділи в арештах, а поліція не могла попасти на слід убийників, бо не шукала їх в арештах.

Більшість бандитів росповіли на суді докладно про свої злочини, а сам Кірюхін признався, що він власноручно вбив 30 осіб.

Виконуючий обовязки голови всеросійського Чека, Трилісер, звільнений зі свого становища. На його місце призначено відомого чекіста Ягоду, а помічником йому Месінга.

СПРАВА ПАЛЕСТИНСЬКИХ ПОГРОМІВ.

СЛІДЧА КОМІСІЯ ЗАКІНЧИЛА ДОПИТ НАЧАЛЬНИКА ПОЛІЦІЇ. ЖИДИ СПРОВОКУВАЛИ ВИСТУП АРАБІВ.

ЄРУСАЛИМ (Палестина), 31. жовтня. — Британійська слідча комісія закінчила пятнацять-годинний допит начальника єрусалимської поліції, Сандерса, в справі останніх погромів у Єрусалимі. Він заявив, що в ворожім ставленню до них. Таксамо, на його думку, не можна навіть підносити питання, щоби не допускати Арабів до Стіни Плачу, бо годі обчислити страшні наслідки, колиб таке рішення запало.

Далі він стверджує, що Араби були спровоковані до нападів на Жидів поведінкою самих Жидів, особливо молодих, коли вони врядили демонстрацію-похід проти Арабів ізза Стіни Плачу.

СТАНОВИЩЕ В КИТАЮ ГРІЗНЕ.

ЗЛУЧЕНІ ДЕРЖАВИ ВИСИЛАЮТЬ ЩЕ ШІСТЬ СВОЇХ ВІЙСЬКОВИХ КОРАБЛІВ ДО КИТАЮ.

ШАНГАЙ (Китай), 31. жовтня. — Президент китайської републики Кай Шек прибув до Ганкова, щоб особисто керувати правительственними військами проти повстанців. Він видав наказ про генеральний наступ проти повстанців, з якими завзяті бої вже почалися. Покищо успіхи ніби на стороні військ генерала Кай Шека.

На скільки грізне становище в Китаю, може буде доказом те, що Злучені Держави посилають туди ще шість своїх торпедовців для збільшення американських сил. Це робиться тому, щоби вразі нової різні в Китаю забезпечити життя американських громадян та взагалі чужинців у приморських містах Китаю.

НОВИЙ КАНДИДАТ У ПРЕМІЄРИ.

БУДЕ СТАРАТИСЯ СФОРМУВАТИ КАБІНЕТ, ЯКИЙ ПРОДОВЖУВАВ БИ ПОЛІТИКУ БРІЯНА ТА ПУАНКАРЕ.

ПАРИЖ (Франція), 31. жовтня. — Президент републики доручив голові сенатської фінансової комісії, Клементелеви, сформувати нове правительство Франції. Клементель належить до поміркованих радикалів і очевидно стріне більше поперття в парляменті ніж партійний ортодокс Даладе, якому не пощастило сформувати міністерства.

Клементель старається підібрати собі таких міністрів, щоби його правительство продовжувало закордонну політику Бріяна, а фінансову Пуанкаре. Кажуть, що його уряд буде такий самий, як Пуанкаре, але без Пуанкаре. Бріян, міністер фінансів Шерон та міністер праці Люшер уже дали свою згоду приступити до правительства Клементеля.

НЕ МОЖУТЬ ЗВЕСТИ БЮДЖЕТУ.

ПОКИ НЕ БУДЕ РАТИФІКОВАНИЙ ПЛЯН ЙОНГА, НІМЕЧЧИНА НЕ МОЖЕ СКЛАСТИ БЮДЖЕТУ.

БЕРЛІН (Німеччина), 31. жовтня. — Міністер фінансів Гельфердінг заявив у парляменті, що так довго, поки не будуть затверджені протоколи гаазької конференції та не буде ратифікований всіма державами плян Йонга, він не може предложити парляментови остаточного державного бюджету. У звязку з пляном Йонга намічаються грунтовні фінансові реформи, які будуть обговорюватися лише після затвердження цього репараційного пляну.

ГІМНАСТИКУЄТЬСЯ.

ПАРИЖ (Франція), 31. жовтня. — Лікарі були здивовані тим, що Клемансо, не зважаючи на слабе серце й свій 88-літній вік, гімнастикувався на протязі 15 хвилин. Це його дуже перетомило, а тому вони заборонили інструкторови гімнастики приходити до Клемансо на його виклики. Старий політик тепер поспішно закінчує писати свої спогади.

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 0, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сіти і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

Western Ukraine's Day of Independence.

November the First is the Fourth of July of the people of Western Ukraine. On November 1, 1918, they declared themselves an independent nation to be known as the Western Ukrainian Democratic Republic.

It was a remarkable event. Western Ukraine had been once the independent kingdom of Galicia. Weakened by the Tartar invasions from the east, it had fallen prey, about the middle of the fourteenth century, to the invasion of Poland from the west. Though subjected to a harsh oppression, social, cultural and economic, Galicia had never resigned herself to foreign dominion. She fought the oppressor by peaceful organization and by insurrection. In the middle of the seventeenth century she joined Bohdan Chmelnitsky, the leader of the Ukrainian Cossacks, who had established on the Dnieper an independent republic and was driving the Polish nobility from Ukraine. This uprising failed, as did another, which took place about the end of the eighteenth century.

The two Ukrainian uprisings gave Russian tsars the opportunity to meddle into the affairs of Central Europe. Soon after the second Ukrainian uprising Poland, prostrated because of her expansionist policies, was partitioned among her neighbors. The Ukrainian province of Galicia and the Polish province of Cracow were annexed by Austria. Thus the oppressors and the oppressed found themselves together under an absolutistic rule, which showed little concern for the will of the governed and considered its highest aim to set one race against the other. With this object in view the Austrian emperors incorporated Galicia and the principality of Cracow into one province. Though Austria was forced to grant a constitution, the Polish nobility was given special privileges, which permitted them to oppress the Ukrainian populace of the province.

So used were the Poles to this privileged position in Austria that when Austria had broken down and when the Ukrainians of Galicia, relying upon the principle of self-determination of nationalities, proclaimed by the Allied and Associated Powers, had declared themselves an independent nation, Poland invaded Western Ukraine to annex it to Poland. With the assistance of some Powers Poland attained her purpose. Galicia is now enslaved and subjected to a cruel oppression by Poland. Oppression, however, failed to uproot the spirit of independence. Western Ukraine lives and struggles with a live hope in her heart that the day is not far when she will be free again and united with other Ukrainian provinces into one undivided Ukrainian Republic.

ПЕРША РІЧНИЦЯ 1-го ПАДОЛИСТА.



Галицька Армія святкує першу річницю відродження Української Галицької Державности.
Камянець Подільський, 1919 р.

Д-р Остап Грицай.

ТІНИ ГЕРОЇВ УКРАЇНИ КЛИЧУТЬ

Слово на свято XI-роковин Листопадового подвигу (1. XI. 1918. — 1. XI. 1929 р.).

„Присягали за Вкраїну
Життя положити
І кайдани ворожії
З матери здоймити..."
(З народньої пісні).

З глибин стривоженої темряви листопадової ночі, з бурхливого хаосу боротьби на життя і смерть, з просторів безконечних боевищ, засіяних горем, кровю политих, бе до нас сьогодня закликом великим голос несмертельний, — Голос Героїв, борців за Вкраїну:

Вставайте, діло Поляглих кінчати!

Вогонь Любови міліонів серць горить в заклику Їх. Боевий запал міліонів грудей проблискуе в ньому іскрами пожарів. Остання мука міліонів конаючих простогнуе в заповітнім заклику до мертвих, живих і ненароджених поколінь поневоленої України:

Кінчайте діло Волі, кінчайте!

Тіни местників України встають. Двигаються ще раз віковічним наступом на ворога, вдарили ще раз у крицеві, стогомонні сурми Листопада. Тіни Героїв України кличуть!

Це нині, 1. Листопада, Їх день, свято Їх пропамятного подвигу. В численних промовах, по всіх українських середовищах, де не погасла ще іскра національної свідомости і революційного змагання до здійснення визвольних ідеалів України, величаемо нині той Їх подвиг, що почався здобуттям Львова збройними силами наших Січових Стрільців, **проголошенням Незалежної Української Держави** на колишній австрійській займанщині, а скінчився безталанними, хоч своїм геройством, своею всежертвою преславними боями Української Галицької Армії за незалежність обновленої Української Держави. І воно самозрозуміле, що душа кожного з нас сповнена нині вдячними споминами про геройство наших Стрільців та про те наше, ще так дуже близьке нам минуле.

Але шануючи з приводу Листопадового Свята врочистими обходами минуле, ми не повинні забувати ні на хвилю, що фактична вартість цього минулого виявляється щойно в доцільнім і безумовно **творчім звязку з нашим теперішнім та з нашою будучністю.** Сувора дійсність, сотворена теперішністю, завжди важливіша, ніж прогомоніла дійсність минулого. І якщо ми повертаемо й повинні час-до-часу повертати до минулого, то слід нам робити це раз із пошани для памяти наших Героїв, а далі тому, щоб з діл минулого **навчитися** що-найбільше для нашого теперішнього. Ми не булиб гідні крівавих жертв Героїв боротьби за визволення України, колиб Їх подвиг не став для нас дороговказом до нових змагань, кермованих попри ввесь ентузіязм для великої справи — **холодною, критичною розвагою.** Значить, нам не тільки важно величати нашу останню боротьбу за визволення, але й важно глибше призадуматися над тим, чому ця боротьба мимо стільки геройств і жертв не ввінчалася оконечним успіхом, а може й не могла ним увінчатися в даних обставинах? Бо воно в нас уже чогось цілими століттями так, що нечувано геройські зусилля, безліч жертв, посвяти і труду, просто великанські капітали національної сили, мов напереқір усім геройствам, трохи не з кожним великим поривом народу, ішли в нас на марне. Хмельниччина, Полтава, Дорошенко, Гайдамаки, а тепер Листопадовий подвиг — усе те величаві моменти в нашій історії; всі вони зазначуються потоками крови, пролитої Героями за волю і честь Рідної Землі, але в суті речі ми власної держави не вспіли виборотити до сьогодня. Правда, — в моїх писаннях на сторінках нашого журналу я вже нераз підкреслював, що в цілости визвольного діла, яке нестримно і пляново іде вперед, треба нам і принагідні невдачі цінувати нарівні з успіхами як необхідні етапи в розвиткові визвольних змагань.

Та як-що так, то таким невдачам мусять скорше чи пізнійше відповідати **успіхи першорядного значіння і досягнення.**

Одначе наші невдачі знаменні тим, що вони досягнені успіхи руйнують в цілости, вони примушують нас усе наново починати діло визволення від найперших основ. Сьогодня, в одинацять років після проголошення Української Держави, та епоха нашої державности це прогомоніле минуле; вона живе в наших споминах і традиціях, а не неодоліємими монументами обнови судьби народу в дійсности життя. А тіни героїв України кличуть нас з кожним Листопадом, з кожними Зеленими Святами, з кожним нашим вязнем в ляцькій чи в большевицькій тюрмі продовжати Їх діло нестримно і пляново далі, щоб видвигнути **трівкий монумент народньої державности.** Та першою передумовою монументальної трівкости якогось діла — це монументальна трівкість чи-там **тривалість у змаганню до його здійснення.** Одначе в нас, Українців, саме цеї трівалости послідовного змагання — мало. Хібаж був послідовний Хмельницький у своїм визвольнім змаганню, коли вже після своїх перших перемог над Ляхами 1648 р. захитався на так блискучо добутій дорозі? — „В тім часі — каже Михайло Грушевський — Хмельницький міг був перейти вздовж і впоперек цілу не то що Україну, а й Білорусь, Литву й саму Польщу, і не стрівби перешкоди, а тільки всюди піднялосяб навколо нього пригноблене хлопство, селянство, щоб зробити кінець пануванню шляхти; і так на саму вість про Хмельницького піднімалися повстання. Але Хмельницькому то не було в голові; йому й так було боязно, що він так сильно образив „маестат річи посполитої" (величність держави польської) і вона замісць прихильного поладнання козацької справи завізьметься всіми силами козаків подоліти („Історія України", Київ 1913, ст. 300). А й пізніше, вже після того, як Хмельницький став боротися не тільки за поладнання справи козацьких реєстрів, а за визволення України — „не стане мені на Україні нога ніодного князя або шляхетки, а схоче котрий з нами хліб їсти, нехай війську Запорозському буде послушний!" — бачимо таке хитання Хмельницького, як після катастрофи під Зборовом, або підчас облоги Львова (1655 р.). — „Не навчений тяжким досвідом з ханом, **Хмельницький знову будував свої пляни на союзах і помочах заграничних, замісць опиратися на силі народній, на щирім і нелукавім союзі з народом"** — каже про це наш великий історик. І не бачимо ми цього щирого й нелукавого союза з народніми масами ні в визвольних змаганнях гетьмана Дорошенка, ні в визвольному ділі Івана Мазепи, дарма, що його полковники — як подає довірений Мазепи, військовий писар Пилип Орлик — казали до нього в імени поневоленого народу: „Очі всіх на тя уповають і не дай Боже на тебе смерти, бо як зістанемося в такій неволі, то й кури нас загребуть".

А все те сьогодня вражаючий, замогильний крик Героїв України до нас, вести діло народнього визволення **инакше,** ніж ті, що хоч вели його жертвенно, то всетаки до ніякої спасенної цілі не довели.

Щож — усяке велике діло потребує до свойого здійснення в першу чергу — трівалої праці над ним. Трівалої роботи по лінії одного, в усіх подробицях продуманого, з погляду на всі можливости, несподіванки й небезпеки розчисленого пляну. А те все, це ніщо инше, тільки **трівка, на несхитних основах побудована організація.** Та чи наша революційна робота взагалі зорганізована так, щоб сіти цеї організації простягалися скрізь туди, де український нарід, у великім порозумінню й обєднанню відповідних людей та з доцільним використанням усіх національних засобів, які є чи-там булиб до нашої розпорядимости? Ні. Наша революційна робота здебільшого непідготовлена як слід, відірвана і сліпо поривчаста, без ніякого обєднання революційних сил, иноді повна невідповідальних починів, що зазначуються тільки новим пожертвуванням недосвідчених людей в льохах ляцьких тюрем. А самими підпольними революційними органами, що виходять рідко, не поширюються масово від верхів до низів народу і не йдуть в парі з організацією революційної роботи, визвольного діла не довершимо. Нінащо не здасться нам саме лаяння ворога з глибин підполля або зі сторінок нашої еміграційної преси, коли ніяка тверда рука не ворушить раз-у-раз тим ґрунтом, на якому розсівся ворог. А цю тверду руку може витворити в нас тільки й виключно — розумна і трівка організація способів, часу, форми й виконавців революційно-визвольного діла. У свойому останньому закликові до українського громадянства з дня 5. X. ц. р., партія галицького УНДО підкреслює „виїмкові обовязки кожного громадянина під теперішню хвилю", говорить про конечність збільшення праці на громадській ниві, про організацію і національну солідарність та покинення міжусобиць партій, бо „теперішній момент це наказує". Але мені здається, що все те наказував уже 1918-тий рік, і це і трагедія нашого національного нерозуму, що нам ще й сьогодня треба аж окремих маніфестів, щоб завзивати нас до роботи, яку ми саме в зазначеній УНДО-ням формі повинні були почати ще тому 11 років.

А тимчасом вороги України гуляють собі здорово на нашій землі.

Останні арештування на Радянській Україні — див. перемиський „Український Голос" в ч. 41 з 13. X. ц. р. — жертвами яких бачимо вже навіть таких наших людей, як Олена Пчілка і С. Єфремов, доказують нам ще раз, як то большевицькі червоні царі розуміють незалежність України. А в Галичині Ляхи так безоглядно здушують в нас усякий обяв, усякий відрух національної думки, що вже навіть за концертову деклямацію уривку з поеми О. Бабія **„Гуцульський Курінь"** держали безвинну людину, студ. Ів. Кейвана (Карлів, пов. Снятин), 8 місяців у тюрмі! Так докиж то ще вільно буде чужинецьким наїздникам на українську землю допускатися всіх можливих безправств проти нас, не стрічаючи всенароднього відпору з нашої сторони?

Українські мужі, жінки і діти, тіни Героїв Листопада кличуть!

Вони закликають нас нині на кров Тих, що полягли во славі на боевищах Жовтих Вод і Княжого Байрака, Корсуня й Пилявців, Берестечка й Полтави та всіх инших аж ген до тих новітніх, що розкинулись безліччю могил по цім і по тім збоці Збруча, **кінчати діло визволення України всіми силами, всіми засобами, всіми талантами народу!** Не думаймо, що сама слава колишнього подвигу стане нам за волю в майбутньому. І не даймо, щоб усі наші пориви, всі наші визвольні зусилля задля все тихсамих пороків і хиб в нашій духовости **ішли цілими століттями на марне.** Адже сьогодня нам уже просто сором стояти перед культурним світом 40-міліоновою масою поневолених, без власного права, без власної хати, без власної держави. Берімся кожний за визвольне діло в обєднаній громаді всежертвенних працьовників національної справи.

Бо ще одно століття неволі, — а історія змете нас з лиця землі.

Тіни Героїв України кличуть!

Ю. СВІТАНОК.

В ДЕНЬ ПЕРШОГО ЛИСТОПАДА

Літа вже минули від зривного Дня! —
В цей День ми підняли Прапори до Волі!
В цей День нам справдилася Волі туга, —
В цей День ми пірвали окови неволі!

Минули ясні дні,
Минули дні підйому,
Забулись Волі сни,
Моменти перелому!

І ми ідем у будня дні
З чолом похиленим від горя
І мрійно ждемо днів весни,
Нових часів, — кінця недолі! —
Минули Волі ясні сни,
Ми знов в важкім ярмі неволі!

I.

Йде бій о Львів, — старий княжівський город! —
По вулицях несеться тріскіт крісів;
Ґранатів гук, мов дикий вискіт бісів,
Несе в простір заліза смертний холод!

Та жар пала з очий Стрільців Січових в бою!
Могутній оклик рвесь з грудий
І бе у місто гуком грому:
Не візьмеш, ляше, „Предків Дому!"

Вперед! У бій за славу, честь, за віру!
За стяг святий! — Хай йде світання Волі! —
І був цей клич мов ясний промінь Долі!
Він гнав від себе жах і бив зневіру!

Листопад! — Кілько споминів злучилось
В тім единім слові! — Кілько мрій,
Сподівань в нім в одно могуче злилось,
Кілько дум бажань і снів надій!
Літ тому десять
Стояла чудна осінь —
Немов весна нова прийшла,
Немов зоря нова зійшла
Прогнати світа сутінь!
Був час новий, великий і незнаний;
Ломились трони, світ увесь з основ
Валився в пропасть; в світла ясній брамі
Розковані народи ляли кров!

Озвалися інстинкти рас,
Озвалися експанзій мрії, —
Озвалися у них і в нас
Давні часи, старі надії!
Йшли у бій старі і молодь,
І діти брали кріс у руки,
І з піснею ішли на муки,
Зносили радо кров і голод!
І жар палав з очей дітей малих у бою!
Могутній спів ішов з грудей
І бив у місто гуком грому:
Не візьмеш, ляше, „Предків Дому!"
І був цей спів, мов ясний промінь Долі!
І був цей спів, мов ясний усміх Волі!
Він гнав від себе жах і бив зневіру
І ніс на крилах Пісні Сили Віру!

З жаху, у ріках крови і терпінню
Родилась Воля! Дикі стони мук,
Що крок ввижались маревом видіння.

І звали ще живих на їх чергу
Іти у бій по волю! Кров борців
Багрила брук! Та було в тім кличу
Огнями Волі щось святе, могуче,
Що звало їх безжально кинуть все
Минуле! Був у нім порив жагучий

Чину! Творчий Дух життя їх звав
Із подвигів, до крови, ран і болю!
А снились їм лугів килими трав!

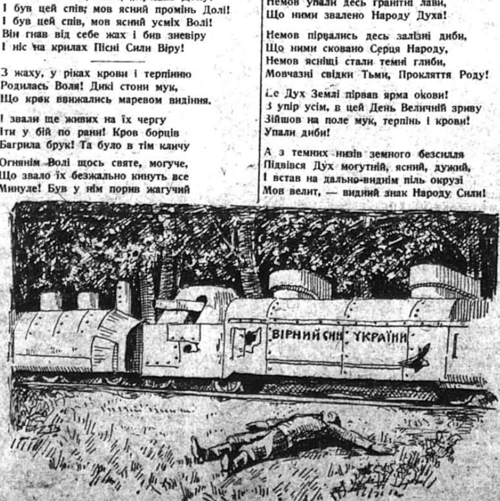
Це був чарівний Час Народу Зриву!
В той час терпінь, змагань у лютім бою,
В той час святий сердешних дій пориву,
В той час борні за Люду лучшу Долю —

Далекий гук потряс землі підстави
І дивний тріскіт почули людські вуха,
Немов упали десь гранітні лави,
Що ними звалено Народу Духа!

Немов пірвались десь залізні диби,
Що ними сковано Серця Народу,
Немов ясніщі стали темні глиби,
Мовчазні свідки Тьми, Прокляття Роду!

Це Дух Землі пірвав ярма окови!
З упір усім, в цей День Величній зриву
Зійшов на поле мук, терпінь і крови!
Упали диби!

А з темних низів земного безсилля
Підвівся Дух могутній, ясний, дужий,
І встав на дально-видім піль окрузі
Мов велит, — видний знак Народу Сили!



Піднявся Дух землі у хвилю цю блаженну
І вкрив своїм палким, гарячим тхнінням
І весь простір і вдунув в люд жагу огненну
Волі! Звав Народу дар стремління:

Іти вперід без впину і трівоги!
І був цей клич з нутра землі піднятий
Могутнім стоном мук, терпінь і крови
Борців давних часів, в одно зіллятий
Оклик волі мас!...
Це були зриву дні,
Духа дивний час,
Це були дні весни!

Піднявсь Народу Ґеній, цар землі,
І кожний з нас тоді чув дивну мову
Духа!
В добі терпінь, борні і крови
Він кликав нас співать побід пісні,
Пісні жадоби волі,
Пісні, що кличуть в бій
Мов визов злої долі,
Пісні життя надій!

Промовив Дух:
„У стоні ран, у муках крови
Гряде Великий Час, час Волі!
Ідіть і рвіть ярма окови
І звіть на прю присуди Долі!

„В столиці Предків, княжім Домі,
Іде крівавий бій о Владу!
Ідіть і рвіть ярмо неволі,
Ідіть у бій на відсіч Граду!

„В княжівськім Граді Льва,
Наших Святощів народних
Лютує ворог! Йдіть у Славі

„Ваших Предків в бою брани
На гибіль тьми примар холодних
І станьте сміло в Сонця брамі!"

По вулицях жахливий тріскіт крісів,
Несе в простір заліза смертний холод!
В луні пожеж, у дикім виску стрілів
Дріжить в огні княжівський город!

Та жар пала з очей
Цілого люду в бою!
Могутній оклик рвесь з грудей
І бе у місто гуком грому:
Не візьмеш, ляше, „Предків Дому!"

II.

Минули, ах, чорні Дні,
Минули Дні розкішні Волі,
Замовкли вже побід пісні,
Лиш глухо десь голосять дзвони.

А ми ідем у будня дні
З чолом похиленим від горя
І мрійно ждемо днів Весни,

Нових часів, кінця недолі.
Минули Волі ясні сни,
Ми знов в важкім ярмі неволі.

Гей Дух, що звав борців іти у бій за Волю,
Живе! Він встав могутній, дужий з гробу
І кличе нас усіх до крови, ран і болю.
Він зве нас кинути до неба зводу

Горячий визов Долі. Кличе нас до зриву,
Жадає жертв, жадає мук і крови
Нових борців. Дає завзяття, міць і силу
І кличе нас розбить ярма окови!

Цей Дух, що встав у День Народу Зриву,
Живе! Він є у нас, пала вогнем
В серцях нас всіх і зве Народ до Чину!
Він є для нас палаючим кущем,

Мов цей вогонь на збочах гір Хориву.
Він гонить жах, трівогу, бє зневіру,
І кличе всіх у бій за Предків віру.

І прийде Час новий, Великий, Дужий,
Доба нового Зриву, Час вогня,
Стремлінь, терпінь і мук. Крови калюжі
Значитимуть сліди борців! В Піснях

Заліза й куль буде куватись Воля!
Пропаде дух віку ніжний і кволий,
Бо лиш міцним всміхаєсь добра Доля!

І прийде Час новий, Час Зриву,
Повстане Люд у бій за Владу,
ЗА КНЯЖИЙ ГОРОД, за Державу!

Прийде нова Весна
І прийдуть ясні хвилі,
Зійде нова Побід Зоря:
Будем вільні в своїй ДЕРЖАВІ!

ПОШУКУЄМО 42 УКРАЇНЦІВ З $100.

ГРОМАДЯНИН РОМАН СЛОБОДЯН, ФІНАНСОВИЙ СЕКРЕТАР У. Н. СОЮЗА, ПЕРЕСИЛАЮЧИ $100 НА БУДОВУ ДОМУ УКРАЇНСЬКИХ ІНВАЛІДІВ, ПИШЕ:

„ХАЙ ТА МОЯ МАЛА, ТЯЖКО ЗАПРАЦЬОВАНА Й З ТРУДОМ ЗЛОЖЕНА ЛЕПТА ЗРУШИТЬ СЕРЦЕ АМЕРИКАНСЬКИХ УКРАЇНЦІВ Й НАКЛОНИТЬ ЇХ У ТІ СЛАВНІ ЛИСТОПАДОВІ ДНІ ДО ЖЕРТВ НА БУДОВУ ДОМУ УКРАЇНСЬКИХ ІНВАЛІДІВ.

„Я ВІРЮ, ЩО ЛИСТОПАДОВІ ДНІ НЕ СКІНЧАТЬСЯ НА ГОРЯЧИХ СЛОВАХ І СПОМИНАХ, А НА ДІЛАХ. Я ПЕВНИЙ, ЩО У ЛИСТОПАДОВІ ДНІ ЗНАЙДЕМО ЩЕ ТИХ 42 УКРАЇНЦІВ, ЗА КОТРИМИ ПОШУКУЄМО, А КОТРІ НЕ ПОЖАЛУЮТЬ ЗЛОЖИТИ ПО $100, ЩОБИ ЗБУДУВАТИ ЗАХИСТ ДЛЯ НАШИХ ГЕРОЇВ, ЩОБИ ПОСТАВИТИ ВІКОВИЙ ПАМЯТНИК ЖЕРТВЕННОСТИ АМЕРИКАНСЬКИХ УКРАЇНЦІВ".

СВОЮ ЖЕРТВУ ВИСЛАВ ЖЕРТВОДАВЕЦЬ ДО' КРАЮ ЧЕРЕЗ:

OBYEDNANYE
P. O. Box 411, Philadelphia, Pa.

У ТАБОРІ СМЕРТИ.

Загрійся ще раз до сонця!
Голодний, босий, мов нуждар,
Бо нині ти — завтра я,
Лиш за дріт — на цвинтар!

Під напором большевиків і Деникінців опускали з кінцем листопада 1919 р. розбиті й здесятковані тифом частини українського війська територію Великої України, подаючись через Проскурів аж до границь Польщі. Тоді то стація в Підволочиськах робила враження, мовби українська армія наступала на Польщу. Тут поїзд за поїздом привозив тисячі нашого війська із всяким військовим майном. І колиб не разячий вид білих польських ворон на шапках, польських залізничників і війська, то й повірити годі було, що ми попали в руки нашого відвічного ворога. Та, на жаль превеликий, се була гірка дійсність.

Не вспіли ми ще й розглянутися добре, як сильні відділи польского війська обступили нас кругом, обставляючи рівночасно й усі переходи довкола стації вартою так, що й миш не втіклаби. Дали приказ виходити з ваґонів із усіми річами, хто що мав, а найголовніше: зложити зброю й амуніцію. здовж поїзду за кілька хвилин виростали гори ріжного рода зброї.

Тяжкий біль і жаль стискав серце й душу кождого стрільця, коли під примусом прийшлося розпращатись із своїм крісом, котрим боронив рідну землю.

Усяке майно й зброя поплили до польських маґазинів. А нас другого дня раненько заладовано до товарових ваґонів мов худобу до різні, так, що не було як і чим дихати, та відправлено до Тернополя. Тут на стації держано нас цілий тиждень. Ніхто не знав, що дальше з нами зроблять і де повезуть. Щоденно польські старшини із жовнірами заглядали по наших ваґонах та розпитували, хто з нас є родом з Галичини. Промовляли дуже солодкими словами, мовби хотіли спеціяльно Галичанам якесь велике добродійство зробити. Обіцювали, що як між нами є Галичане й скільки їх тільки зголоситься, то сейчас їх відправлять домів і дадуть ще харчів на дорогу, бо війна вже скінчена і вони не потребують тут даром мучитись.

Радилися стрільці Галичане, довго вагались, чи голоситись, чи ні. Та більшість таки не признавалась, що вони Галичане, бо знали дуже добре польську обіцянку. Та все таки горстка легковірних зголосилась. З ваґонів вийшло около 50 стрільців Галичан. Зараз таки обступили їх жовніри, построїли їх по двох, дещо розпитували, а старшина записував, хто з якого походить повіту й з якого села. Лиця стрільців були усміхнені. Та не довго се тревало, бо за хвильку посипались нагайки та приклади по головах стрільців та де попало. Неодного обляла кров, а декого і піднимали із землі, декотрий з них пробував назад втікати до ваґону, та вже було запізно. А польський старшина іронічним криком і реготом писчав: „Кабане, гайдамако еден з друґім, тутай наших браці мордувалісьце, а тераз хцеце до дому? Чекайце, я вам дам дом!" Вкоротці збитих стрільців пігнали десь зі стації. Другого дня дехто з нас, оставшихся дальше у ваґонах зі стрільцями з Великої України, мав нагоду бачити близько стації наших стрільців, котрі згортали лопатами болото. От так вони зловились на вудку польської обіцянки.

І нам у ваґонах не було краще. Харчів не давали нам вже кілька днів. Ратувало нас ще те, що перед приїздом до Підволочиськ роздано між стрільців всі харчі, білля, одежу й обуву, що везено у поїздах. Кому що попало дістати, те й мав і тим жив ще кілька днів. Цілими днями варили й пили чай, бо цукру у кождого було досить. А як того не стало, то тоді заглянув до нас голод. Неодин був змушений продавати послідну одежину, хоч сам дрижав із зимна, щоб тільки мати змогу купити кусок хліба. На ріжні домагання й протести до військової польської команди стації удалось нам діставати три разц в день теплої водички, що мала назву „кави", із каштанів і була гірка мов полин. В полудне на обід давали також теплої водички, тільки вже під иншою назвою, бо Ляхи назвали її по шляхецьки: „кмінкова зупка". Справді пливав собі кмін зверху по зупі, доганяючи один другого, тільки що сирий та забовтаний стухлою мукою із ріжним пилом. Але стрілецький жолудок принимав усе, що тільки удалось упхати в него, й радів, що хоч трохи розігрівся, й чує, що ще в нім душа „калатається".

Вкоротці нас відправлено до табору полонених у Ланьцуті.

Тут вже на стації і по дорозі до табору стрічали нас громади Мазурів. Радости їх не було кінця. Отже здалека, побачивши довгі ряди ідучих, кричали й вили, мов собаки на вогонь, ріжними голосами: „Большевікуф провадзом!"

Неодин польський патріот чи „польська паненка з висшей сфери" не жалували нам брудної лайки, а дехто із них й кидав між нас чим попало, не виключаючи і густого болота, у котрім ми грязли по кістки, так що й ноги тяжко було витягнути. А польські жовніри, котрі провадили нас, щоб показати розюшеній юрбі й своє геройство, також не жаліли й своїх прикладів і частували зараз тих, котрі хочби на крок відійшли з болота, шукаючи сухого місця. Незадовго ми скрутили у бічну уличку за місто й увільнились від звірюків, котрі прагнули людської крови.

Зближались ми до табору. Вже здалека видно було довгі ряди деревляних бараків. обгороджених високим плотом із кільчастого дроту, зовсім подібно, як се було перед першою лінією окопів на фронті. Давніше тут були кінські стайні тамошнього дідича.

Уже вечеріло, темно робилось на дворі; то тут, то там, по низьких хатках заблимали маленькі світла; кругом тишина, тільки від часу до часу забрешуть собаки, виручаючи своїх помучених панів. Мороз зачинає тиснути, а вітер свище свою тужливу мельодію й кидає у вічі зимними платками снігу. Якраз наш транспорт задержався перед високою брамою, на котрій видніє великими буквами напис: „Обуз Єньцуф". По боках висять дві ліхтарні, які освічують сі зловіщі слова. Світло ліхтарень то раз пригасне, то знова ясніше засвітить, мовби хотіло примусити нас, щоб ми виразніше прочитали сей напис і зрозуміли, хто ми, і де зараз увійдемо. Напроти брами, всього кільканацять кроків через дорогу, видно цвинтар із похиленими старими хрестами. Видно, Ляхи добрий плян вибрали, де їм найкраще надається построїти табор для полонених.

Пігнали нас за браму, котра зачинилась за нами мов пекельні ворота, а богато з нас вже більше через неї живими не пройшли. Тут на подвірю табору построїли нас у довгу лінію, із ріжних закамарків почали бігатись вартові із ліхтарками та при зброї. За кілька хвилин прийшов до нас комендант табору із своїм найкращим помічником, катом, „сержантом" Мазуром. Оба вже заточувались, бо певно добре собі підкропили на вістку, що прийдуть під їх опіку нові жертви. Погоняючи добрими нагайками, тільки розглянули нас гадючими очима та відібрали документи, передані від вартових, котрі нас провадили. Вкоротці казали нас розділити по стайнях-бараках. Може булиб урядили нам яке привитання, але щастя наше було, що вони не могли добре вдержатись на ногах і скоро відійшли до своеї таборової кнайпи.

У стайнях застали ми по обох боках стіни довгі помости із дощок у три ряди догори. У кількох місцях при стовпах були пороблені драбинки, бо хто хотів дістатися на горішний поміст, чи середний, то мусів лізти по драбині. Там, де давніше був жолоб для коней, там було вікно, тільки густі, залізні крати не пропускали богато денного світла та сонця. А хто мав місце на третім помості, то було краще, бо при кінці крат у горі була одна, нічим не заслонена шибка, й тут було найвигідніше кождого ранку визбирувати із сорочки ріжного рода насікомих. До спання кождий укладався, як тільки міг. Хто мав дещо постелити й чим накритись, то ще пів біди було. Але таких щасливих дуже мало найшлося.

У сій стайні мусіло нас поміститись около 400 людей.

Цілу зиму ніхто не розбирався, а так, як ходив, так і лягав на голі дошки. Довго не можна було лежати, бо як би хто був заснув, то вже й на віки. Щоб розігрітись хоч трохи, то цілими ночами стрільці робили по помостах променади, мов у якім парку, розказували про ріжне: й сумне і веселе, а дехто і „козачка" втяв, щоб кров розігрілась. А там на другій стороні помостів зібрались кругом самі „козарлюги" з Великої України й за хвильку несеться сильним звуком по цілій стайні басове сольо: „Спомянім Тараса"... а дальше підхопили і другі голоси: „ Прогуляем сю ніч, товариші мої..." А далі поплила пісня: „Закувала та сива зозуля..." і т. п. От такий був початок неволі. Зараз по перших словах пісні у цілій стайні стало так тихо, мовби всі завмерли на сю хвилю; ніхто навіть не ворухнувся з місця: устав шум і голосні розговори, і мов зачаровані всі слухали її аж до кінця. Кождий з нас про щось роздумував. Куди оком глянеш в той мент, то кругом бачилось лиш засумовані, зажурені лиця; якийсь невисказаний сум і жаль давив душу і роздирав серце. Ще добру хвилю так сиділи без гомону, хоч пісня вже й замовкла! Доперва всіх збудила, мов з летарґу, весела пісня, якої кінцеві слова ще нині собі пригадую: „Поросята гудять", вони їсти хотять"... От так стрільці-полонені цілими ночами, місяцями тішили свою біду й нужду. Аж доперва над ранком, кого де сон зломав, то й там засипляв.

На дворі ще світа Божого не видати, як вже кличуть по чорну каву з каштанів. Ми бігли за нею як за свяченою водою, щоб тільки розігрітись по морозній, невиспаній ночі. Хто тільки дістав того лікарства, то сейчас його коло кухні на подвірю випивав, щоб не замерзло заки занесе до стайні, бо й так не було його з чим пити. Таке снідання тяглося кілька годин, бо згодом було нас кілька тисяч полонених. На обід то вже діставали славну на всі ляцькі табори полонених так звану „зупку гороxову", або „яжинову", а часом притаскали кілька бочок гнилих оселедців й роздавали по одному. Треба було оселедця добре в руці держати і досить делікатно, щоб часом не розлетівся таки в руках. „Зупка горохова", то була змішана на половину зі старими, вже чорними комарами, але кождий удавав, що їх не бачить, а скоро краще вимішав, щоб їх видом не псувати собі смаку, і напихав порожний жолудок. „Зупка яжинова", то були собі теплі помиї, у котрих плавало кілька листків гнилої капусти і трохи іншого хабузя. Смакувала так, що якби й собака пробувала хлепнути язиком, то певно вернулаб назад. До того всього ми діставали на цілий день малу скибку хліба, котра не вистарчалаб на снідання для кількалітньої дитини. Та за кілька тижнів і того куска хліба перестали давати, а заступили його сухарками (сода крекерс). Певно прислали їх „браця" з Америки на допомогу Польщі. Вони були у маленьких бляшаних пачках, а у кожній по кільканацять кусничків. От таку одну пачку кождий дістав на цілий день, як закуску до водички. Опісля винайшли ще дась і фасолю, також напів хробачливу.

Кождого ранку, зараз по „каві" приходили жовніри до бараків і гнали всіх до ріжних робіт, чи то у таборі чи поза табором у місто. Тут вже не обійшлось без нагайок, бо богато стрільців просилось, що не можуть іти, бо хорі або голі й босі. Та се ні на що не придавалось, бо по одержанню кільканацятьох нагаїв таки мусіли ноги завивати старими мішками і ріжними шматами, які забирали, чи зичили від тих, котрі дійсно вже не могли піднестись на ноги, бо богато хорувало на тиф та на червінку, а з браку соли богато діставало „цинґу".

Тим, котрі вже кілька днів не могли піднестись із голих дощок, доносили товариші-суcіди тої теплої водички, щоб хоч дечим їх закропити, та щоб лежачи без руху скоро не замерзли. Ляцькі кати як тільки се запримітили, сейчас відправляли їх до іншої стайні-бараку, яких 200 кроків від нас, де був шпиталь, а заразом і відпочинок для тих, котрі дещо поздоровіли по тифі чи по червінці. Звичайно звідтам вже мало хто вертав назад між своїх товаришів, але йшов просто на поблизький цвинтар. Тому то стрільці, котрі захорували, дуже боялись того шпиталю, та не один, що ледви ще ноги за собою волочив, ходив чи сидів мов заморочений від горячки, та добував усіх сил, щоб як найдовше ще держатись на ногах.

От примірoм мій сусід лежав на голих дошках. Старший вже був чоловік, коло 50-літний. Нераз ми цілими ночами говорили про ріжні пережиття, тай він згадав, що його зловили Ляхи тоді, як ми відступали за Збруч, а він довозив для нашої армії провіянти й инше. Забрали в нього віз із кіньми, а його відправили у Ланьцут. Вдома лишив господарку, жінку і кількоро дітей. Я запримітив, що він щось не здужає, але що ніхто з нас не міг тоді бути зовсім здоровим, то й се не бралось так під увагу. Та ось одного вечера пішли ми разом по вечеру. На дворі була така завeруха, що і собака не вдержаласяб, а ми стояли й добру годину, заки дістали теплої водички. Кождий дрижав із зимна, та нарешті по вечері пішли до бараку, а мій сусід відразу ляг. Рано кличуть по каву, а він не встає. Буджу його, термошу, де там! він уже небіщик.

А як на дворі вже досить розвиднілось і ми вертались по каві назад до бараку, то нашим очам представився страшний вид: зараз коло дверей другого бараку, на подвірю у снігу, лежав труп стрільця тільки в одній сорочці. Як розказували стрільці із сього бараку, то він був хорий на тиф, там упав і так замерз. Се були трупи тільки одної ночі. А скільки їх було більше? Чи був хто в силі там їх перечислити?...

Галичане то ще хоч мали якусь надію на ратунок, бо писали до рідні і ждали з дня на день, може хтось приїде та дещо привезе із харчів чи одежі. І часто приїзджали старенькі батьки, матері чи сестри аж зпід Карпат, Коломиї чи Бережан, щоб тільки ще побачити в живих своїх дорогих і близьких серцю. Годинами стояли вони коло кільчастих дротів, щоб допроситись побачення з сином. Та їм казали, що не можна. А як вже всунули в кулак кілька корон вартовому, то він сейчас біг по бараках, кричав на весь рот і приводив до дротів, і так крізь дроти могли розмовляти, і то не довго, бо по кільканацятьох хвилинах вартовий крикнув: „Юж досиць!" І не одна старенька мати чи батько обтирали сльози рукавом, дивлячись на сина, пів-трупа. Нераз до маленької шпарки кільчастого дроту прикладали своє лице і чекали на холодні уста свого сина, щоб попрощатись, може й в останнє. Та ті ще були щасливіші від инших, бо декотрі дістали лист від сина і пускались в далеку дорогу, а часто вертали домів без жадного побачення, бо заки лист до них дійшов, то син їх скінчив муку і спокійно спав вічним сном.

Одного разу йшли ми до візити до шпиталю, а одного товариша несли на ношах, щоб „пан консиляж" дав йому якусь раду. Та вже не зробили навіть 100 кроків, як він помер на дорозі, таки у наших руках.

Із таких лікарських візит дехто скористав, бо в дорозі до шпиталю, хоч і під вартою, то таки один або двох непомітно скрутили в бік, присіли коло якого корча, а потім повандрували до поблизьких сіл на жебри. І як жандарм не зловив, то вдалося й утекти, а як зловили і припровадили назад до табору, то, хоч облича не було пізнати від побиття, то все таки нажебрав собі кілька кусків хліба або сирої бараболі. А як не вкинули за „великий злочин" до спеціяльної тюрми таборової, то вернув назад до стайні і поділився із товаришами сим „привісником".

Про прання білля то й гадки не могло бути, бо мила не давали, та і прати не було де. Дотого ще й за воду було тяжко, бо була лиш одна студня на цілий табор. А з неї як день так ніч помпували воду до кухні. Треба було довго чекати в черзі, щоб напитись води. Звичайно брали ми сніг до якої посудини, а як стопився, тоді пили.

—o—

З весною 1920 р. дещо змінилось на краще, бо приїхала контроля з головної військової команди зі Львова. Видно, не на руку се було командантови табору, бо його арештовано за ріжні надужиття, а знаний нам таборовий кат, „сержант" Мазур, кудись дав ногам знати. Тоді назначено іншого команданта табору. У той час прийшов приказ, щоб у цілім таборі пороблено докладні списки усіх стрільців із Великої України. Внедовзі із них пороблено сотні, умундуровано, так, як се було й по инших таборах у Польщі. Кілька тижнів ще муштрували їх на великім таборовім подвірю, а опісля відправлено на фронт проти большевиків. Кілька соток Галичан відмовились вступати до армії і нас дали до инших бараків. Для нас, Галичан, не богато змінилось, тільки що вже знову почали давати нам по чвертці хліба на день, а часом по одній пачці тютюну на 15 чи 20 людей; тютюн був американський „Бул Дургем". А одного разу привезли вже й кілька возів барaболь до маґазину. Тоді був правдивий празник для полонених, бо як кухарі („мазаки") набирали з маґазину на віз бараболь на „зупку картофляну", то тоді, хто тільки жив у таборі, робив наступ на бараболі. Не було жадної ради, щоб той наступ спинити. Хоч не один добре дістав від „мазаків" яким колом по голові чи по крижах, то все таки богатьом удалось захопити хоч по кілька бараболь. Відступали аж тоді, коли позбігались вартові. Декотрі остались і помагали пхати віз із барабольми до кухні, разом із кухарями, котрі стояли собі на возі і помахували киями, горді мов гетьмани з булавами.

На новім місці у новій стайні-бараку стрільці давали собі якось раду. Самі виставили собі піч із каміння і поліпили глиною, щоб запалити. Від заряду діставали два кусочки дерева сухого, а решту то хлопці тягнули, звідки тільки удалось; навіть ломали дошки із долішнього помосту, на котрім рідше спали, а кому була кривда, то гарно просили до себе на горішні помости. Знайшовся також між нами „артист від усього", старший уже стрілець, Стецик. Той був спеціяліст до лямпи, бо як тільки ґніт спалився і лямпа почала гаснути, він сейчас робив крик і питав: „Хто має льняну сорочку?!" Іиов із ножичками і зараз утинав кусок сорочки і робив правдивий ґніт до нафтової лямпи. Тут полонені ділились на два роди: на „старших" і „зелених". Стецик належав до „старших" і був уже кухаром і санітетом у таборі Він то роздобув десь стару скрипку й коли вже у печі добре горіло, витинав коломийки, польки і ріжні вальси. Грав стоячи, щоб надати більшу вартість своїй артистичній грі. Хлопці, щоб додати йому більшої охоти, то й собі підспівували мельодії, які він грав. А як скінчив, хлопці били в долоні а він із задоволенням кланяся і сідав на маленький куферочок, котрий був рідкістю у цілім бараку, посидів трохи, закурив, а опісля витягав із куферка ріжної краски олівці й листовий папір і зачинав на них малювати ріжні квіти, якісь види, голуби, а також шкіцував стайню-барак, у котрій ми поміщались. Цікаві підходили до нього, оглядали, і котрий лист із малюнком їм подобався, купували. Він зараз виясняв: той добрий написати до родичів, той до знакомих, а той із голубами — до дівчини. А хто не міг добре сам написати, то він й уложив і написав. Нераз було сміху, як то стрілець радиться його, як то би краще написати лист до дівчини.

Та якось хлопці посумніли. До Стецика приїхав хтось з родини, привіз гроші й цивільне одіння. Стецик зовсім змінився, перебрався й обголився, що тяжко було тепер його пізнати. Ходив чогось дуже зажурений і вже до скрипки не брався. Всі ми догадувались, що се значить. За два дні він утік і більше вже його ніхто не бачив.

Та незабаром рознеслась чутка, що наш табор має бути розвязаний і всіх Галичан розпустять домів. Та це не так скоро наступило. Комендант табору сказав нам, що хто хоче бути звільненим, то хай пише до рідні, щоб вона зробила просьбу о звільнення, яка має бути потверджена місцевою жандармерією, а потім вислана до головної команди для полонених у Львові. А як звідтам прийде повідомлення до табору, то сейчас пустять кождого. Зараз всі кинулись писати до рідні. І справді, за якийсь час декого звільнили. Але як такий документ одержали у таборовій канцелярії, то кликали до ріжних писарчуків, котрі від полоненого стрільця вимагали хабару від 200—300 корон. А як хто не мав, то казали писати до рідні, щоби йому прислали. А до кого приїхала родина з грішми, то й без жадних документів звільняли, як тільки дістали добрий хабар.

Ті, котрі не могли заплатити хабару, то хоч їх звільнення місяцями вже лежало у кацелярії табору, то їх не пускали, а документи кидали до коша. Їх записували до робочих партій та відсилали на ріжні роботи до ріжних міст чи околиць, чи шпиталів, або й до дідичів на фільварки.

При роботах стрільці давали собі раду, бо при найближчій нагоді втікали в ріжні сторони й так ратували свої рештки сил і життя.

—o—

Так то стрільці-полонені пережили правдиве пекло у ляцьких таборах смерти. Мимо того ті, котрим пощастилося вирватись із обіймів смерти, сьогодні (деб вони не жили, чи там у ріднім, нещаснім краю, чи далеко на чужині як скитальці, чи й за океаном), на нікого не нарікають, бо знають добре, за що боролись і терпіли. Не бажають жадних почестей ні гонорів за свої терпіння, але готуються до дальшої боротьби. Їм не страшні ляцькі тюрми й розстріли. Тому то на місце упавших у святім бою стають тепер щораз нові ряди.

Володимир Кушнір,
член „Стрілецького Гуртка"
ч. 2. в Ню Йорку.

Ол. Бабій.

ВАМ.

Не говоріть: „Ми втратили війну!"
Не плачте, що на марно все пропало.
І в сатани ще навіть сили мало,
Щоб скреслити наш чин гарніший сну.

У всесвіті не гине і атом,
У всесвіті не гине навіть мрія.
Ви-ж вірите, що ворог чудо вдіяв,
Похоронив ваш чин весь під хрестом?

Лиш діти вірять, що вчорашній день
Сконав зовсім і не живе сьогодні.
Вписала Вічність в книзі десь Господній
Геройську смерть стрілецьких чет, сотень.

Погляньте: Зерно сіє там ратай.
Хоч зерно те присипане землею,
Не зогниє, не згине десь під нею,
А видасть плід і зашумлять жита.

Або як вам зневіра ломить дух,
Погляньте ви в бурливий день на ріки,
Чи хвиля збита вітром превеликим
У глибині десь гине без сліду?

О, ні! Та хвиля вітром збита тут,
Піднялась там ще вище, знов ожила.
Так підніметься знов на мент розбита сила.
О, ні! Не марно кров! О, ні: Не марно труд!

П. Ковальчик.
(Перт Амбой, Н. Дж.).

„МИ КРОВЮ СПИСАЛИ..."

(На свято 1-го Листопада).

Не зневірюйтеся духом,
Що бій ми програли;
Не вивайте, ви, від суму,
Що воля пропала!
Ми боролись не надурно!
За волю, йдеали
Нам кервавилися груди!
Ми кровю списали
Зам новий шлях у майбутнє!

Ще лунае голос волі
По полях широких,
Де ми мерли за вас, голі,
У ранах та горді!
Го-ж збирайте ви цей голос
В серця ваші хворі:
Та настрійте тоном волі,
Щоб вітер недолі
Не розбив нам мрій солодких!

Зи ідіть по цій дорозі,
Що ми освятили
Серед трудів, бур, морозів —
Хоч проти насили!
Хто шукає все підпори,
Не має сам сили —
Він не гідний взять прапору,
На котрім застигла
Кров загибших з ним героїв!

МІТІНҐИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

ЧЕСТЕР, ПА. Тов. Запорожська Січ, від. 388, повідомляє всіх своїх членів і членкинь, що місячні збори відбудуться в неділю, 2-го листопада, в годині 2-гій пополудни, в льокали шкільним. Кождий член обовязково має бути присутний на сих зборах, бо є важні справи до полагодження. Довгуючі мають прийти і вирівнати свої залеглости, бо в противнім разі будуть суспендовані. — М. Тершовський, секр.

НЮ ЙОРК, Н. Й. Відділ 204-тий повідомляе своїх місцевих і позамісцевих членів, що збори відділу від тепер відбуватимуться в льокали Січи ім. Б. Хмельницького, 46 St. Mark's Pl., що місяця в першу середу по першім. Місячні збори за падолист відбудуться в середу, 6. падолиста ц. р., на котрих мають явитися всі члени відділу обовязково. — М. Близнак, секр.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

NOVEMBER FIRST.

Does November First mean anything to you, or is it just a first day of the month of November, as any other day? Do you stop and wonder why the Ukrainian people of the United States, or I might say, all over the world, have concerts, mass meetings and other celebrations in memory of the First Day of November?

If I asked you why do the people of the United States celebrate the Fourth of July, immediately you would answer, because it is the day when the United States became an independent nation, on July 4th, in the year 1776. Every boy and girl, no matter of what nationality, in this Country, knows that. Now, if I asked you why do the Ukrainians of the whole world, celebrate the First of November, would you be able to answer immediately, that it is the day when the Ukrainians of East Galicia became independent over night, November 1st, 1918, and though this independence lasted only for six months, nevertheless, it showed the whole world what the Ukrainian Nation is striving for and what its aim is? This shortwhile independence encouraged our people to break away from the nations that are over them, mainly the Poles, who are ruling our Native Country with an Iron Hand, without mercy and human feelings.

Now, therefore, how can we, the young generation of this Country, aid our Native Country, Ukraine, to get its independence? Though we cannot go over there and fight, still we can do a great deal here, in other ways. Our parents, most of them, cannot speak English fluently, and so it is up to us, who have gone through high schools and colleges to convey to the American people, who we are, where our Country is, what our principles are and why we are trying to break away and become an independent nation. We should not be ashamed to admit that we are American Ukrainians, as our people are lovable and of good nature and we should be glad we can aid them in some way. If the American people know who we are and all about us, then when the time comes and we need their support, I am sure they will be willing to cooperate with us.

Concluding my little letter, I will say this, that I wish with all my heart and soul, that soon, in the near future, we, the American Ukrainians, will celebrate with the Ukrainians of our Native Country, the First of November, not only an independence of six months, but an independence forever.

Betty Kinash,
Elizabeth, N. J.

ВІДОЗВА

до односельчан села Кійданів, пов. Бучач.

Перед кількома місяцями наспів з кооперативи „Віра" в Кійданові, пов. Бучач, лист з проханням о поміч. Селяни в селі Кійданів задумали будувати Народний Дім. Це для нас велика радість. Брати наші, котрим лютий ворог недавно в боротьбі за волю витрутив кріс з рук, притоптав і хлепче кров, — підносять голову до завзятої боротьби за краще завтра. На місци гнилих жидівських кривок, з яких висувалося богато горя і нещастя для українського народа, стають просвітні доми. Просвіта поведе наше селянство до кращої будучности. Тому кождий з нас як один тут на еміґрації зрозуміє вагу цього заклику і зложить свій даток.

За комітет збірковий:

Стефан Простий,
Стефан Шумняк.

С. Мусійчук (Шикаго, Ілл.)

РОЗМОВА ХРЕСТІВ.

(На Першого Листопада).

Нічка тиха. По Вкраїні
Вітер шелестить,
Над степами місяць сяє,
Зіронька мигтить.

Білий хрестик до хрестика
Схилився долів:
Це товариш з товаришем
Розмову завів.

„Чи спиш, друже?", перший [каже,
„Ні, не сплю я, ні!
Голос неньки старенької
Я чую у сні.

„Чую, як ридає ненька:
Вставай, синку мій!
Бо збиткуєсь надомною
Лях-ворог лихий!"

Другий каже: „Правда, друже!
Я також не сплю!
Бачу в наймах в ляха-ката
Рідненьку сестру!

„Сестра плаче, руки ломить,
Щиру просьбу шле:
„Ходи брате визволяти
З кайданів мене!"

Третий хрестик похилився
Й собі прошептав:
„Я й на хвильку ані нічки
Одної не спав!

„Бачу, як степи козацькі
Топче жидова,
Як над батьком коверзує
Ворожа Москва!"

А найменший хрестик білий,
Мов хлопчик малий,
Слізоньками обіллявся,
Задрижав цілий:

„Не можу я, братця, вснути,
Хочби і хотів:
Край зелений — Буковину
Румун придушив!"

* * *

Вітер мову цю підслухав,
На крильця узяв, —
По широкій Україні
Усім передав.

Нехай знає лютий ворог,
Що стрілець не вмер,
Не зложив ще своєй зброї,
Острить і тепер!

Залунає ще з могили
Духів клич грімкий!
Встане народ України
Свобідний, вільний!

ЯК МИ ПОМАГАЄМО СТАРОМУ КРАЄВИ.

ДІТРОЙТ, МИШ.

Збірка на дім Просвіти в селі Кійданів, пов. Бучач.

В Дітройт і Гемтремк, Миш., занялися збіркою С. Простий, С. Шумняк, Ю. Горішна, А. Шумняк.

Зложили: Ю. Г. 20 дол.; по 15 дол.: С. Простий, С. Шумняк; по 10 дол.: П. Ганиш, О. Кричківський, М. Гула, Й. Колодницький, А. Крушкевич, М. Манастирський; по 5 дол.: П. Войтович, Я. Кричківський, Й. Кільчицький, П. Кричківський, І. Кричківський, С. Наюков, О. Курочка, І. Чайковський, Д. Войтишин, М. Калинович, І. Гуляда, В. Туркевич, І. Курчак, К. Нановський, Т. Чайковський, В. Крушельницький, Й. Морозовський, П. Крушельницький, О. Крушельницький; по 3 дол.: Ф. Чуваєв, І. Біловус; по 2 дол.: П. Шустер, П. Керницький, Н. Гузар; по 1 дол.: П. Дрощук, В. Каспер, Г. Кравчишин, Т. Салітецький, С. Базилюк, Д. Галащук, А. Теленюк, Ф. Чермах, Й. Маркевич, С. Г., В. Седляр, Й. Карий, І. Крушельницький, Г. Василик, Й. Цебринський; по 50 цнт.: І. Гуцул, П. Антонів, В. Маркевич, К. Левицький, Г. Трендовацький, О. Козак, Б. Ґрінберґ; по 25 цнт.: Г. Бугай, Д. Марцинюк, Н. Н.

Разом $241.25; оплата за пересилку $4.25; вислано до кооперативи „Віра" в Кійданові $237.00.

За комітет:

Стефан Простий,
Стефан Шумняк.

ВІДЧУЙТЕ БІЛЬ!

І знову 1-ший листопад! І знову проминає один рік, 11-тий від первопочину! І знов — як кожного року — відзивається до Вас, Братів у вільній землі Вашинґтона, Канаді, Арґентині і Бразилії, слово пригадки від Українських Інвалідів! У великий памятний день згадайте на Українських Інвалідів у старому краю, бо вони в боротьбі за добру долю народа втратили очі, втратили ноги, руки, здоровля! Остались одинокими в світі інвалідами, котрими держава не опікується, здані тільки на ласку свойого бездержавного народа, такого убогого, як їхня доля!

А інваліди Української Армії незабезпеченими бути не сміють! Заосмотрити їх мусить таки свій народ! 200,000 золотих, або 22,000 долярів у рік треба, щоби Українським Інвалідам виплатити мінімальні місячні пенсії по 2, 3, 4 і 5 долярів! Де їх зібрати? Як їх зібрати? Вже другий рік не дає польська влада дозволу на прилюдні збірки жертв у краю. Вже другий рік Українське Товариство Допомоги Інвалідам не може зібрати у краю потрібних грошей! І тому тим горячійша просьба лине до Вас, Брати і Сестри зза океану:

Жертвуйте на Українських Інвалідів!

Головно тепер у дні памятного листопада, як обєднана думка українського народа о святі спомини обивається, як єдність минулого із терпінням теперішности сильніше ніж коли чергуються. Коли згадуєте чин, котрий створив Українських Інвалідів, **засвідчіть їм Вашу вдячність** жертвою свого майна!

Жертвуйте на протези, щоб мають інвалідам заступити ноги на лікування безвиглядних недужих, на місячні пенсії інвалідам, щоби хоч на кілька днів у місяць прогнати від них голод та холод!

За честь українського народа, щоби інваліди Української Армії не ходили незабезпечені на сором перед ворогами!

Жертви посилайте до **Українського Товариства Допомоги Інвалідам через:**

OBYEDNANYE
P. O. BOX 411,
PHILADELPHIA, PA.

— Нині я купила залізну піч, якою, як впевняв купець, заощаджу пятьдесять процент вугля.

— То купіть іще одну піч, а заощадите сто процент.

—o—

Челядник: Майстер казали що я не смію відійти навіть і цілий місяць, поки ви не заплатите цілого довгу.

Довжник: А коли я заплачу лише половину довгу?

Челядник: То я ждатиму лише два тижні.

—o—

Ах, так!

— Уяви собі, мій чоловік вернув учора рачки додому!

— А мій якось тут на шістьох ногах!

— Якжеж це можливе?

— Був такий пяний, що двох товаришів вело його попід руки!

—o—

Маленька ріжниця.

— Я купив моїй жінці на іменини гарне зеркальце до торбочки.

— Це певно буде несподіванка для неї.

— Певно, бо вона сподівалася, що дістане авто...

—o—

На вулиці.

Дівчина (до полісмена): Прошу задержати того мущину! Він хотів мене поцілувати.

Полісмен: Не хвилюйтеся, пані. При вашій красі легко вам буде найти й іншого!

А. Возняк.

ПОДРУЖЕ ЩАСТЯ.

(Гумореска).

—o—

Карпо й Ольга щойно одружилися.

Ціле передполудне працював Карпо в уряді. Тепер спішився додому. Не хотів, щоби жінка ждала на нього з обідом. Цеж був перший день, у якім він у своїй власній хаті подивлятиме вперше куховарське мистецтво своєї жіночки.

По дорозі додому переходив попри гостинницю, в якій їв звичайно, як іще був нежонатий. Глянув згірдливо на цю харчівню. Почув в устах якийсь неприємний смак, повертів носом і пішов далі. Мусів подумати про це, як то він цілими роками мусів ходити до тієї й інших харчівень. Уже мав подостатком цього всього. В усіх тих харчівнях харч смакував йому однаково: все тісамі зупи та соси. Останніми літами вже це все остогидло йому. Тому то рішився зробити цьому кінець і — оженився.

Коли Карпо йшов далі такий задуманий, перейшов попри нього якийсь знакомий.

— Добрийдень, Карпе, йдеш може на обід? Ходи зі мною! А що це, що я тебе не бачив уже кілька днів у нашій харчівні? Певно десь інде харчуєшся?

— Ні, я оженився, — сказав Карпо вдоволено.

— А, коли так, то гратулюю. Завидую тобі. Самособою, харчуватимешся вдома, бож це і здоровше й дешевше.

— Так, уже мені остогидло їсти по тих ріжних харчівнях.

— Правду кажеш. У мене також зачинається вже кріза.

Карпо подав знакомому руку та сказав:

— Мушу йти, жінка й обід ждуть на мене вдома. Дай Боже здоровля!

— Бувай здоров, ти щасливче! — відповів знакомий й оба розійшлися.

Як прийшов додому, жінка припала йому на груди.

— Ах, Карпе, я ще не готова! Будеш такий добрий заждати ще хвилиночку?

— Алеж певно! — відповів Карпо покірно та поцілував її в лице.

Карпо пішов у їдальню, сів у вигідне крісло та закурив папіроску. Як це приємно сидіти в цьому вигідному кріслі в своїй власній хаті та знати, що там у кухні готовить жіночка смачний обід!

Ждав нетерпляче. Що це може бути на обід? Певно якась овочева зупа та печена качка, а може й гуска? Не хоче тепер перепиняти жінці допитуванням. Ждатиме, щоби вона спокійно могла собі працювати в кухні. А він тимчасом зняв черевики, надягнув вигідні папучі й положився на канапку. Закурив другу папіроску.

За пів години почув Карпо, що хтось ходить по спальні. Заглянув крізь двері та побачив, що жінка стояла перед зеркалом та поправляла собі волосся й пудрувалася. Певно вже обід готовий, подумав Карпо. Вона хоче бути гарною для нього. Самособою, мусить причепуритися, бож ціле передполудне вешталася в кухні.

Карпо знову кинувся на канапку. Тепер уже певно не буде довго ждати. Ще кілька хвилин: і він і його жінка сядуть при своїм власнім столі до обіду, про який знатимуть, що здоровий, нефальшований, бож зготовила його вона сама.

Та минала хвиля за хвилею. Ба, минуло і пів години. Карпо закурив уже шесту папіроску. Вкінці почув кроки. Двері відчинилися й увійшла жінка в капелюсі і плащі та сказала:

— Так, уже можемо йти!

— Куди? — пробелькотав счудований Карпо.

— Кудиж? До гостинниці! Чейже без обіду не можемо бути цілий божий день.

Карпо вирячив очі та не міг видушити зі себе ні словечка.

В гостинниці.

—Пан жадають обіду за три чи за чотири доляри?

— А яка між ними ріжниця?

— Один доляр.

—o—

Страшна тета.

— Тату, тату! Ходіть скорше! Вирвався бик і кинувся на тету!

— Боженьку! А ще живий той бик?

—o—

Ліпший синок.

— Чим буде ваш син, як здасть останні іспити?

— Тоді буде старим чоловіком.

—o—

Діти.

— Мамо, чи можу піти бавитися з Юрком?

— Юрко пішов з мамою на прохід. Іди, коли хочеш, бавитися з Володком.

— Не можу!

— А то чому?

— Бо я бавився з ним учора і він досі не може встати з ліжка.

—o—

Страшне.

— Для співачки мусить бути страшне, коли завважить, що вже не може співати.

— Ще страшніше мусить бути, коли цього не завважає.

—o—

Після присуду.

Суддя: Чи обвинувачений може має щось додати?

Обвинувачений: Ні, навпаки, я волів би щось відняти.

—o—

Солідна.

— Нічого іншого не робиш, тільки виговорюєш на приятельки.

— Абож може маю говорити про жінки, яких не знаю?

—o—

Від руки.

— Іване, а тобі від чого так губа спухла? Може від зубів?

— Е, ні! То від руки!